

Жук Ілона Василівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

Збільшення інформації в медіа про факти корупції в спорті, що проявляються у вигляді маніпулювання з організацією та проведенням спортивних змагань з метою отримання неправомірної вигоди, свідчить про необхідність посилення уваги до питань запобігання та протидії корупції у вказаній сфері. Усвідомлення законодавцем потенційної небезпеки корупції як дестабілізуючого фактору розвитку спорту в Україні спонукало до прийняття у 2015 році Закону «Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень» № 743-VIII. Цим законом було доповнено Кримінальний кодекс (далі – КК) України новою статтею 369-3 «Противправний вплив на результати офіційних спортивних змагань».

Стаття містить опис декількох складів кримінального правопорушення, які різняться між собою насамперед формами об'єктивної сторони, зокрема це: 1) вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи (ч. 1); 2) одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи (ч. 1); 3) порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням в результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб (ч. 3).

Зміст заборонених статтею 369-3 діянь неодноразово піддавався критиці з боку науковців та практиків. Зокрема, зауваження викликає зазначений у диспозиції ч. 1 «вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову». Опис можливих способів впливу на результати змагань можна визнати не зовсім вдалим, адже такі способи впливу, як підкуп та примушування, є окремими формами підбурювання відповідно до ч. 4 ст. 27 КК. Тобто, при визначенні об'єктивної сторони кримінального правопорушення законодавець вжив терміни, які співвідносяться між собою як ціле і частина, причому у вигляді альтернативи, що не відповідає правилам законодавчої техніки.

Деякі запитання викликає і така форма об'єктивної сторони злочину, як «одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи». Слід брати до уваги, що за вчинення суб'єктом підкупу, примушування, підбурювання і змову про вплив на

результати офіційних спортивних змагань, які можуть передувати одержанню неправомірної вигоди, вже встановлена кримінальна відповідальність у тій самій ч. 1 ст. 369-3, про що було сказано вище. Цим діянням, як зазначає К.П. Задоя, охоплюється набуття у володіння неправомірної вигоди: 1) переданої іншою особою як винагороди за вчинення впливу одержувачем вигоди; 2) одержаної як наслідок такого впливу (зокрема, виграшу від ставок на спорт) [1, с. 1181]. Тобто, дії особи, яка спочатку здійснила вплив на результати офіційних спортивних змагань або хоча б була учасником змови, а потім одержала внаслідок таких дій неправомірну вигоду, фактично утворюють сукупність. При цьому слід розрізняти одержання неправомірної вигоди як спосіб впливу (пасивний підкуп) і одержання неправомірної вигоди як результат такого впливу.

Увагу привертає і опис кваліфікуючих ознак цього кримінального правопорушення. Приміром, фахівці Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України у підготовленому висновку на проект Закону України «Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень» від 15.07.2015 висловили критичні міркування щодо доцільності закріплення в ч. 2 ст. 369-3 КК такої кваліфікуючої ознаки, як «дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені стосовно офіційних спортивних змагань неповнолітніх», оскільки ця обставина не відображає підвищеного ступеня суспільної небезпеки злочину порівняно з його основним складом. На думку авторів висновку, об'єктивно протиправний вплив на офіційні спортивні змагання серед дорослих є більш суспільно небезпечним, адже рівень організації таких змагань та їх результати мають більший вплив на суспільство, ніж змагання серед неповнолітніх [2]. Крім того, слід зауважити, що законодавче закріплення ознаки повторності у ч. 2 ст. 369-3 КК позбавляє можливості її застосування до іншого складу цього злочину, передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК (порушення заборони розміщення ставок на спорт).

Підсумовуючи викладене, можна сказати, що криміналізація протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань безперечно є важливим кроком у посиленні протидії корупції в сфері спорту. Насамперед це відповідає міжнародним стандартам щодо запобігання і протидії корупції, зокрема Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями від 18 вересня 2014 року. Так, відповідно до ст. 15 цієї Конвенції кожна сторона забезпечує, щоб її національне законодавство передбачало кримінальні санкції за маніпулювання спортивними змаганнями, коли це стосується примусової, корупційної або шахрайської діяльності, як це визначено її внутрішнім законодавством. Відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань передбачено низкою кримінальних законів зарубіжних країн (або окремою статтею або у якості кваліфікуючої ознаки складу злочину, зокрема шахрайства) [3].

Разом з тим, конструкція національної кримінально-правової норми потребує удосконалення, насамперед, перегляду опису заборонених діянь, їх уніфікації, приміром, шляхом узагальнення термінології («вплив у будь-якій формі»), а також перегляду змісту кваліфікуючих ознак та розширення їх переліку. Якщо розглядати протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань виключно як корупційний злочин (наразі ст. 369-3 КК не включена до переліку корупційних кримінальних правопорушень, передбаченого ст. 45 КК), то форми його об'єктивної сторони, викладені у ч. 1 ст. 369-3, слід звзити до *підкупу та одержання неправомірної вигоди*.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [А. М. Бойко, Л. П. Брич, О. О. Дудоров та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та доповн. Київ : Дакор, 2018. 1360 с.

2. Висновок Головного науково-експертного управління від 15.07.2015 на проекті Закону України «Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2243%D0%B0&skl=9.

3. Анісімов Д. О. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: компаративний аналіз кримінального законодавства України, Ізраїлю, Республіки Сан-Марино та штату Техас. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-9-01-02/2023-9-01-02>.

Жук Павло Васильович,

начальник наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України, кандидат технічних наук, доцент;

Бевз Володимир Васильович,

заступник начальника наукового відділу – начальник наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ В МІНІСТЕРСТВІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

З метою удосконалення методичного апарату системи запобігання та виявлення корупції у Збройних Силах України у Міністерстві оборони України створено Департамент з питань запобігання корупції. Департамент закликав громадськість до активної